

KOMPOSTERINGSGUIDE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

MÅNGA SKÄL ATT KOMPOSTERA	3
VAL AV KOMPOSTBEHÅLLARE	4
ATT BÖRJA KOMPOSTERA OCH SKÖTSEL AV KOMPOSTBEHÅLLAREN	8
KOMPOSTERING AV AVFALL FRÅN TORRTOALET	12
ANVÄNDNING AV KOMPOSTMYLLAN	12
TIPS FÖR KOMPOSTERING VINTERTID	14
VARFÖR FUNGERAR INTE KOMPOSTERINGEN?	15

MÅNGA SKÄL ATT KOMPOSTERA

I varje hushåll uppstår det bioavfall, som t.ex. livsmedelsavfall. En tredjedel av hushållsavfallet är bio- och trädgårdsavfall. När du komposterar bryter naturens mikroorganismer ner näringsämnena i bioavfallet till en form som växterna kan använda. På det här viset återförs näringsämnena tillbaka till naturens kretslopp. Genom att kompostera får du näringsrik mylla till jordförbättringsmaterial och samtidigt gör du en utmärkt miljögärning.

När du komposterar på egen hand kan tömningsintervallet för ditt blandavfallskärl förlängas till upp till 16 veckor.

Då du komposterar belastar du miljön mindre och samtidigt sparar du pengar: när du komposterar på egen hand och utnyttjar myllan i din trädgård, kan tömningsintervallet för ditt blandavfallskärl förlängas till upp till 16 veckor. Kompostering är också ett billigt alternativ att ta hand om bioavfallsinsamlingen istället för ett bioavfallskärl som måste tömmas.

Genom att kompostera minskar du även luktolägenheterna som bioavfallet orsakar, då det läggs i kärlet för blandavfall. Genom att kompostera ditt bioavfall på den egna gården minskar också trafikutsläppen, då man inte behöver transportera bioavfallet långa sträckor.

Kompostorn kan vara en egen eller flera fastigheters gemensamma. Kompostering lyckas i en för fler små fastigheter gemensam kompostor eller i rad- och höghus så länge ansvaret för skötseln av kompostorn är tydligt överenskommet.

VAL AV KOMPOSTBEHÅLLARE

Då du väljer kompostbehållare, tänka på dess användningsändamål:

- Ska kompostbehållaren användas året om eller bara på sommaren?
- Komposterar du bioavfall, trädgårdsavfall eller både och?
- Hur många personers bioavfall ska komposteras?
- Räcker det med en kompostbehållare eller behövs fler?

Du kan bygga kompostbehållaren själv eller köpa en som passar dina behov. För kompostering av trädgårdsavfall räcker det med en öppen kompostor, en komposttram eller -sträng. Vid kompostering av matavfall måste kompostbehållaren vara skyddad mot gnagare och andra skadedjur. Den bör också vara ventilerad.

Kompostbehållaren måste ha en sluten struktur, det vill säga ha fast botten, väggar och lock. Dessutom måste kompostbehållaren ha en ventilationsventil för att förhindra att komposten ruttnar. En öppen botten och ett nät är inte ett tillräckligt skydd mot gnagare enligt avfallshanteringsföreskrifterna.

Värmeisolering är inte ett krav enligt föreskrifterna, men rekommenderas för att komposten ska kunna hållas igång även under vintern. Kompost-

Tips för att välja en komposteringsplats

- Se till att avståndet till brunnar eller vattenområden är tillräckligt.
- Om du tänker placera kompostbehållaren nära tomten gräns, bör du diskutera saken på förhand med din granne.
- Välj kompostbehållarens plats så, att den är vindskyddad och varm, men att solen inte gassar dit hela dagen. Placera kompostbehållaren tillräckligt långt från vädringsfönster och ventilationskanaler.
- Lämna tillräckligt utrymme runt kompostbehållaren för skötsel och för förvar av strömmaterial.
- Försäkra dig om att det är lätt att föra bioavfall till kompostbehållaren även på vintern.
- Försäkra dig om att du har möjlighet att efterkompostera samt att utnyttja myllan.

behållarens volym måste vara tillräcklig för kompostering av bioavfall även under den kalla årstiden. Om temperaturen i kompostbehållaren sjunker eller om kompostmassan fryser saktar komposteringen ner eller stannar till och med upp. Detta förhindrar att massan komprimeras, med risk för att kompostbehållaren fylls och att volymen inte räcker till.

Kompostbehållarens volym avgörs av hur många som producerar bioavfall samt hur aktivt man använder kompostbehållaren. I genomsnitt producerar en person 1,5–4,5 liter bioavfall per vecka. Förmultningen tar minst 6–12 veckor. För bioavfallet från en fyrapersoners familj behövs en kompostbehållare på 150–400 liter.

Om man förutom bioavfallet också komposterar trädgårdsavfallet i samma behållare lönar det sig att öka storleken på behållaren till 400–600 liter eller skaffa flera behållare.

Komposteringen saktar av under vintern. Om kompostorn inte är värmeisolerad fryser lätt under vintern och då sjunker inte heller kompostmassan ihop. Detta är bra att ta i beaktande gällande kompostorns volym.

Komposteringsanmälan

Enligt avfallslagen bör man göra en komposteringsanmälan till avfallsservicemyndigheten om man i hushållet komposterar köksbioavfall. Anmälningskyldigheten berör alla bostadsfastigheter där man komposterar bioavfall som uppstår i kök. Om man enbart komposterar trädgårdsavfall behöver man inte göra en komposteringsanmälan.

Uppgifterna samlas i ett komposteringsregister. Med hjälp av komposteringsregistret uppmärksammas komposterarens flitiga arbete som bioavfallssorterare och detta beaktas då den nationella återvinningsgraden för bioavfall räknas. Komposteringsanmälan kan du enkelt göra via LSJH:s e-tjänst OmaLSJH på adressen www.lsjh.fi.

Om du inte har möjlighet att använda e-tjänsten kan du också fylla i anmälan på en utprintad blankett som skickas till avfallsservicemyndigheten per post. Mera information om komposteringsanmälan samt om pappersblanketten hittar du på avfallsnämndens nätsida www.turku.fi/sv/kompostering.

Kompostering av trädgårdsavfall

Trädgårdsavfall kan du kompostera separat i en hög, i en öppen kompost eller i en kompostbehållare. Trädgårdsavfallet går också utmärkt att kompostera i en kompostbehållare för bioavfall. Ofta uppkommer det ändå så mycket gräsklipp och räfsavfall att bioavfallskompostbehållaren fylls för snabbt.

Trädgårdsavfallet innehåller ofta knappt med kväve, så för att fungera behöver komposten tilläggsnäring. Bioavfall i efterkomposteringsskede tillför behövligt kväve till trädgårdskomposten. Du kan vid behov också tillföra extra näring genom att tillsätta till exempel nässelvatten, höns gödsel eller redan förmultnat avfall från en torrtoalett.

Frön från ogräs och sjukdomsalstrare förstörs vid olika temperaturer

(över +55 °C). En trädgårdskompost värms i allmänhet inte upp så mycket att frön och sjukdomsalstrare förstörs. Om man vill bli av med dem måste kompostbehållaren vara värmeisolerad.

Om det uppstår mer trädgårdsavfall än du klarar av att kompostera hemma, kan du föra trädgårdsavfall till LSJH:s sorteringsstationer utan kostnad.

Kompostering av bioavfall

Då man komposterar bioavfall, d.v.s. matavfall skall kompostorn vara försedd med väggar, lock och botten som förhindrar skadedjur att komma in i kompostorn. Om man använder kompostorn året om, bör den för att fungera vara värmeisolerad. Med att ha en värmeisolerad kompostor och sköta den aktivt får du kompostorn att fungera bra också under vintern.

Förutom bioavfall ska det också reserveras utrymme för strömaterial i behållaren. Bioavfallets volym krymper till hälften då det förmultnar, strömaterialet krymper inte så mycket.

Bioavfall som fermenterats, d.v.s. genomgått en jäsningsprocess i en bokashi, skall ännu efterbehandlas med kompostering innan myllan kan användas.

Får läggas i kompostbehållaren

- matrester, förskämd och möjlig mat
- skal och rester av frukt och grönsaker
- äggskal och äggkartonger
- fiskrens, små ben
- kaffesump och filterpåsar, teblad och -påsar
- små mängder hushållspapper och servietter
- trädgårdsavfall och växtdelar
- husdjurens exkrementer
- toalettavfall (förutsatt att kompostering av toalettavfall inte orsakar olägenhet för trivselen, hälsan eller miljön)

Får inte läggas i kompostbehållaren

- tuggummi, tobaksfimpar
- dammsugarpåsar
- aska, kalk
- plastpåsar, mjölkkartonger osv.
- gummi, läder, textilier

ATT BÖRJA KOMPOSTERA OCH SKÖTSEL AV KOMPOSTBEHÅLLAREN

För grundläggande underhåll av komposten behöver du strömmaterial (strö, förna, flis) och en skopa för att applicera det. Det lönar sig att förvara strömaterialet i en behållare med lock i närheten av kompostbehållaren. En omrörningsstav behövs för att förbättra kompostmassans luckerhet och syretillförseln till organismerna. Med en termometer kan du följa med hur effektiv nedbrytningen är, men den är inte nödvändig. En spade behövs för tömning och en lövkompostor, kompostram eller -sträng för efterkompostering.

Inled komposteringen med att strö ut ett rejält lager med mycket grovt strömmaterial på botten av kompostbehållaren: detta fungerar som ett täckdike. Bred därefter ut bioavfallet över hela botten och täck med ett tunt lager strömmaterial. Komposteringen underlättas om man styckar större livsmedel i mindre bitar. Mängden strömmaterial är 20–50 % av avfallens mängd, beroende på hur fuktigt bioavfallet är. I synnerhet kött- och fiskrester bör alltid täckas in med ett rejält lager strömmaterial för att undvika lukt och flugor.

Det lönar sig inte att packa bioavfall som läggs i komposten! På så sätt fylls kompostbehållaren inte i onödan med till exempel papperspåsar som kan försvåra blandandet av komposten.

Billigt strömmaterial är till exempel torra löv och barr, flisade kvistar, gammal kompostmassa, kutterspån, torv, barkströ och torkad, flisad halm och vass. Alternativ kan du använda kommersiella produkter. En blandning av flera material är det som fungerar bäst. Färskt växtavfall är jämförbart med bioavfall och kan inte användas som strömmaterial.

Kompostorn behöver för att fungera syre, fukt och näring i lämpliga proportioner. Då komposten fungerar bra stiger temperaturen i kompostmassan på grund av mikrobernas livsfunktioner till 50–70 grader och kompostmassan sjunker ihop och när man öppnar locket märker man en doft av fuktig varm mylla. Under den varma fasen förstörs största delen av sjukdomsalstrarna. I en kompostbehållare som är i bruk kontinuerligt varierar temperaturen mellan 20 och 60 grader. Då kompostmassan mognar sjunker temperaturen till samma nivå som omgivningen. Obehaglig lukt och andra olägenheter är ett tecken på att förhållandena i komposten inte är de rätta.

Strömmaterial och omrörning ger en luftig kompost

Kompostmassan måste vara luftig. Med grovt strömmaterial och genom att vända komposten garanterar du att mikroberna får tillräckligt med syre. Att bara röra om ytlagret ett par gånger i månaden räcker i allmänhet och att vända komposten lite grundligare ibland garanterar att också den inre delen av massan får syre.

Fixa fuktbalansen

Mikroorganismerna i kompostmassan behöver lämpligt med fukt. Massan ska kännas fuktig då du håller den i handen, men inte våt. I en alltför våt kompostmassa tränger vattnet undan syret så att förmultningen avstannar och förruttnelsen tar vid. Förruttnelsen ger upphov till vätgas och illaluktande svavelföreningar.

I en alltför torr kompostmassa stannar mikroorganismernas aktivitet upp men den kommer genast igång då fuktigheten är lämplig. Vattna kompostmassan med ljummet vatten om den känns torr eller om det vimlar av myror där. Efter bevattningen är det bra att luckra upp komposten om ett par dagar och kontrollera samtidigt att fuktmängden är lämplig. Även nässelvatten är ett bra alternativ.

Tillverka nässelvatten

Fyll en så löst med färsk brännässlor och häll på vatten så att nässlorna täcks. Låt vattnet stå i till och med två veckor. Det färdiga nässelvattnet späds ut i förhållandet 1:10 och används till att vattna kompostmassan. Nässelvattnet kan också användas för att gödsla växter. Häll slammet från botten av sån i kompostbehållaren.

DAGS FÖR EFTERKOMPOSTERING

Töm kompostbehållarens innehåll för efterkompostering när den är full och innehållet har förmultnat till en mulliknande massa av jämn kvalitet, så att matpartiklar inte längre kan urskiljas. Lämna den icke-förmultnade massan, som ligger i ytskiktet, kvar i behållaren för att komposteras.

Lämna den icke-förmultnade massan, som ligger i ytskiktet, kvar i behållaren för att komposteras. Du kan även sälla bort grövre strömaterial, som bryts ner långsamt, ur massan och lägga det tillbaka i kompostbehållaren. Mognadsgraden går inte att avgöra utgående från tid, eftersom bland annat mängden och kvaliteten av det avfall som skall komposteras, kompostorns funktion och luftens temperatur inverkar på hur lång tid förmultningen tar.

Du kan efterkompostera i ett öppet ramverk eller i en öppen sträng. Skydda kompostmassan mot torka och regn med plast eller något annat överdrag. Syretillförseln sköts under överdragets kanter. Du kan fukta massan nu och då, samt blanda högens yttersta skikt in i högen.

Halvmogen bioavfallskompost kan även efterkomposteras blandat med trädgårdsavfall. Den kvävehaltiga bioavfallskomposten påskyndar då också förmultningen av trädgårdsavfallet.

Efter 6–12 månader kan myllan användas som täckningsmaterial eller så kan den blandas in i ytjorden. Kompostmassa som används som växtunderlag bör vara väl mognad.

KOMPOSTERING AV AVFALL FRÅN TORRTOALETT

Det finns ett stort antal modeller av torrtoaletter på marknaden för bruk både inom- och utomhus. Du kan också bygga en torrtoalett, alltså ett dass, själv. Bekanta dig på förhand med torrtoaletternas funktion och komposteringen av toalettavfall samt kommunens avfallshanterings- och miljövårdsbestämmelser.

Ordna torrtoalettens ventilation så att torrtoaletten inte stör närmiljön. Även i komposterande toaletter komposteras avfallet bara delvis i toaletten. Efterkomposteringen av det fasta avfallet tar ca 1–2 år. Tiden räknas från det då färskt avfall inte längre tillförs till massan.

Avfallet bör komposteras i ett kärl med tät botten så att inget av det material som håller på att komposteras läcker ut och rinner ner i marken. I vissa torrtoalettsmodeller är det möjligt att använda ett reservkärl, varvid det ena kärlet kan vara i användning medan avfall efterkomposteras i det andra. Torrtoaletten minskar behovet att rena avloppsvattnet eftersom majoriteten av de näringsämnen (fosfor och kväve) som finns i avloppsvattnet har sitt ursprung i toalettavfallet. Det är förbjudet att gräva ner obehandlat toalettavfall.

Om man inte är bekväm med att gödsla trädgårdsväxterna med kompost från torrtoaletten kan komposten användas för att gödsla prydnadsväxter och buskar.

ANVÄNDNING AV KOMPOSTMYLLAN

Du kan använda kompostmyllan till att gödsla gräsmattor, blomsterplanteringar och buskar samt som jordförbättringsmedel. Den kan också blandas med sand och användas i blomkrukan. Kompostmyllans gödslande effekt beror på dess råvaror och mognad. Från trädgårdsavfall får man främst mylla vars näringshalt inte är speciellt hög och som lämpar sig därmed som jordförbättringsmedel. Halvmogen kompost kan användas som gödslingsmedel.

Näringsämnena kompostmyllan innehåller löser sig långsamt. Kompostmylla som används som växtunderlag samt för krukväxter bör vara väl mognad och det lönar sig att blanda upp den med mineraljord. Ett bra växtunderlag erhålls genom att blanda in sand och lera i mogen kompost i förhållandet 1:1:1.

Täckkompost

Den halvmogna komposten, täckkomposten, är ett kraftigt gödslingsmedel. Sprid ut täckkomposten som ett tunt lager på markytan under vegetationsperioden, endera på våren eller i början av sommaren. Den lämpar sig inte för alla växter, men den kan användas som gödning för till exempel prydnadsträd, -buskar och perenner. Det lönar sig att sprida ut täckkompost på samma område ungefär vart fjärde år, eftersom täckkompostens gödningseffekt kvarstår i flera år.

Fördelarna med kompostmylla

En riklig mängd med organiska substanser i jordmånen upprätthåller ett livskraftigt samhälle av nedbrytande organismer, som håller plå på växtsjukdomsalstrare. En höjning av humushalten förbättrar jordmånens vatten-, syre-, värme- och näringshushållning samt kornighet. Näringsämnena är i svårslöslig form, så de sköljs inte utom räckhåll för växterna med regnet. Kompostmyllan har även en betydande kalkningseffekt och innehåller också sådana spårämnen som inte finns i konstgödsel.

TIPS FÖR KOMPOSTERING VINTERTID

- Öppna inte kompostbehållarens lock för ofta.
- Förvara strömaterial på en uppvärmd plats.
- Minska på kompostbehållarens ventilation.
- Fyll kompostbehållaren regelbundet och fyll på tillräckligt material varje gång.
- Undvik att tömma komposten på vintern.
- Värm vid behov upp kompostbehållaren med varmvattenflaskor.
- Om det behövs kan du lägga en polystyrenplatta (styroxplatta) ovanpå kompostmassan, skotta snö runt behållaren eller isolera kompostorn på annat sätt.
- Kom ihåg att vårsolen väcker en kompost som frusit. Efter att massan tinat fortsätter nedbrytningen efter lite vård som normalt. Tillägg rejält med strömedel, blanda om väl och öka på kompostbehållarens ventilation. Du kan påskynda väckningen genom att tillägga höns gödsel eller något annat kväverikt gödselmedel blandat med varmt vatten.

VARFÖR FUNGERAR INTE KOMPOSTERINGEN?

PROBLEM	ORSAK	LÖSNING
Det finns myror i kompostbehållaren.	Kompostmassan är för torr.	Vattna.
Kompostmassan luktar (alstrar inte värme).	Kompostmassan är för våt och tät.	Tillsätt mera strömaterial och rör om.
Kompostmassan är varm och luktar ammoniak.	För hög temperatur.	Tillsätt surt strömaterial, exempelvis torv. Rör inte om för ofta.
Det finnsflugor, fluglarver eller flugägg i kompostbehållaren.	Kompostmassan har inte täckts in ordentligt eller så är massan för våt eller tät.	Vänd in kompostmassans ytskikt mot mitten av komposten, till dess varmaste del.

HJÄLP VID PROBLEMSITUATIONER

Sydvästra Finlands Avfallsservice hjälper gärna i frågor som gäller kompostering.

TILLÄGGSUPPGIFTER FÅR DU FRÅN VÅR KUNDTJÄNST

0200 47470 mon–fri 9–15 (lna/msa)

chat **www.lsjh.fi**, kundtjanst@lsjh.fi

Du kan också beställa ett rådgivningstillfälle om kompostering till exempelvis bostadsbolagets eller egnahemsföreningens evenemang, eller samla ihop en grupp på minst 10 personer och komma på besök!

Ta kontakt **neuvonta@lsjh.fi**.

**SYDVÄSTRA FINLANDS
AVFALLSSERVICE**

www.lsjh.fi • 0200 47470